

Broedvogels van It Easternskar in 2024

Klaas Jager

Sovon-rapport 2025/25

Broedvogels van It Easternskar in 2024

Klaas Jager

Sovon-rapport 2025/25
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van It Fryske Gea

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Dit rapport is samengesteld in opdracht van It Fryske Gea

Wijze van citeren: Wijze van citeren: Jager K. 2025. Broedvogels van It Easternskar in 2024. Sovon-rapport 2025/25. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Klaas Jager

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Samenvatting	6
1. Inleiding	7
2. Gebiedsbeschrijving	8
3. Werkwijze en omstandigheden in 2024	10
3.1 Veldwerk	10
3.2 Gegevensverwerking en interpretatie	10
3.3 Omstandigheden	10
3.4 Foutenmarges	12
4. Resultaten	13
4.1 Soorten en aantallen	13
4.2 SNL-beheertypen en kwaliteitsbepalende soorten	14
4.3 Vergelijking met eerdere broedvogelinventarisaties	16
4.4 Soortbesprekingen	19
5. Evaluatie	22
6. Literatuur	23
Bijlage 1. Verspreidingskaarten	24

Samenvatting

In het voorjaar van 2024 werd laagveenmoerasgebied It Easterskar (562 ha) gekarteerd op broedvogels, waarbij in de periode maart tot en met juni vijf veldbezoeken (inclusief aanvullende bezoeken voor nachttactieve soorten) zijn uitgevoerd. In totaal werden 87 soorten vastgesteld, waarvan 78 soorten integraal geteld werden. Van alle vastgestelde broedvogels staan 18 soorten op de Rode Lijst. It Easterskar is, als schakel in de natte as-verbinding met andere moerasgebieden in Zuid-Fryslân en Noord-Overijssel, in ecologisch opzicht voor de meeste broedvogelsoorten vooral van regionale waarde.

Op grond van vergelijkingen met eerdere inventarisaties hangen geconstateerde aantalsveranderingen, qua af- of toename, in zijn algemeenheid nauw samen met landelijke populatieontwikkeling. Voor verschillende kenmerkende vogels van bos, struiken en ruigtestruwelen, die toegenomen zijn, geldt daarnaast dat deze in It Easterskar hebben geprofiteerd van ouder bos en opgetreden verbossing en verruiging. Van deze groep vertoont de Matkop, die zijn optimum veelal bereikt in dergelijk moerasbos met veel zacht hout-boomsoorten, echter een drastische afname. Bij diverse water-,

rietmoeras- en graslandvogels is, na aanvankelijke toenames, (vanaf 2013) een opvallende afname te zien. Waarschijnlijk is deze ontwikkeling deels gerelateerd aan habitatverlies, vanwege a) verbossing en verruiging, en b) negatief effect op riet- en oevervegetaties van Grauwe Ganzen.

Wat betreft de toekomstige kansen voor een breed scala aan broedvogels in It Easterskar is het afwachten hoe het grotendeels op spontane ontwikkeling gebaseerde beheer verder uit gaat pakken. De aantrekkelijkheid van moeras zal sterk afhangen van de mate waarin zowel jong als oud riet en zeggen als verlandingsvegetaties tot ontwikkeling kunnen komen. De nieuwe verbindingzone met de Tsjonger kan hier een stimulans aan geven, waarbij de beste mogelijkheden waarschijnlijk in de natste delen bij het helofytenfilter en nieuwe petgaten liggen. In de waterbuffers zijn deze potenties waarschijnlijk beperkt(er). Tijdens het maaien van rietland is het nodig dat er genoeg (20%) overjarig riet blijft staan. Bij ongewijzigd beheer en meer verbossing en verruiging valt te verwachten dat verschillende soorten van bos, struiken en ruigtestruwelen verder zullen gaan toenemen.

Deel van de nieuwe verbindingzone met de Tsjonger (18 april 2024, Klaas Jager).

1. Inleiding

In het voorjaar van 2024 werd in opdracht van de provinciale vereniging voor natuurbescherming It Fryske Gea (IFG) It Easternskar onderzocht op broedvogels. Deze herhalingskartering werd uitgevoerd door Sovon in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarbij monitoring van broedvogels in een zesjarige cyclus vereist is. De kartering voldeed aan de SNL-voorwaarden. De resultaten worden gerapporteerd aan de provincie. It Fryske Gea gebruikt de gegevens tevens als kwaliteitstoets bij de beheerevaluatie en past het beheer eventueel daarop aan wanneer het nodig is.

In dit rapport worden de resultaten van 2024 gepresenteerd en worden de bevindingen vergeleken met eerder uitgevoerde inventarisaties.

Contactpersoon bij It Fryske Gea was Mark Hilboezen. Voor aanvullende informatie zorgden verder de It Fryske Gea-medewerkers Marten Sikkema, Michel Krol en Richard de Ree. De vrijwilligers Jens Tamminga en Gerrit Krotje leverden aanvullende informatie over roofvogels. Jelle Postma en Willem van Manen becommentarieerden het rapport inhoudelijk namens Sovon. Genoemde mensen worden bedankt voor hun nuttige bijdrage.

Het enige nest van de Blauwe Reiger, in een Els bij een petgat langs het Ondergronds Kanaal (16 april 2024, Klaas Jager).

2. Gebiedsbeschrijving

Ligging en samenstelling

It Easternskar is een laagveenmoeras (562 ha) in Zuid-Fryslân, ontstaan tijdens de verveningen in de 19e eeuw. Het gebied vormt een belangrijke ecologische schakel in de natte as-verbinding tussen andere laagveenmoerassen in Fryslân en Overijssel, zoals de Lendevallei, Rottige Meenthe, Weerribben en Wieden. Het grootste deel van It Easternskar ligt tussen de Hegedyk (noordkant), Rotstersloot (oostkant), Liemdyk (zuidkant) en Gaasterweg (westkant). Het overige deel met het Lytse Skar ligt oostelijk van de Scharweg, aan weerszijden van de Bisschopsweg. Aan de zuidkant bij de Schoterweg liggen nog een paar kleine delen. It Easternskar bestaat uit moerasbos, kruidenrijk- en schraalgrasland, ruigteveldjes, veenmosrietland, helofyten, zeggenformaties en open water zoals petgaten, sloten, zandwinplasjes en waterbuffers. Tabel 1 geeft de beheertypen en oppervlaktes weer. En figuur 1 de ligging, indeling en gebruikte toponiemen van It Easternskar. Meest voorkomende bomen in het bos zijn Berk, Els, Populier en (Grauwe) wilg, veelal vergezeld van inlandse Vogelkers, Amerikaans Krentenboompje, Lijsterbes, Vlier, Amerikaanse Vogelkers, Wilde Gagel en Vuilboom. Rond petgaten of sloten in grasland groeien veel gagelstruiken. Op drogere plaatsen staan groepjes of solitaire zomereiken. Het gebied wordt omgeven door intensieve, sterk ontwaterde landbouwgrond.

Beheer en gebruik

Voor gedetailleerde informatie wordt verwezen naar de beheervisie 2005-2029 (Bijkerk W. & Altenburg W. 2005). Het beheer in It Easternskar gaat sterk uit van natuurlijke ontwikkeling. Daarnaast wordt voor behoud van veenmosrietland het riet in de winter gemaaid, o.a. in het helofytenfilter en onder gemaal de Grie. Grasland wordt laat gemaaid en afgevoerd ten behoeve van verschraling. Soms wordt eerder gemaaid om dominante vegetaties (witbol, pitrus) terug te dringen. Daarnaast wordt grasland begraaasd door koeien,

Tabel 1. Overzicht van de toegepaste beheertypen en bijbehorende oppervlakten.

Natuurbeheertype	Opp (ha)
N04.02 Zoete plas	93,53
N05.02 Gemaaid rietland	1,19
N05.03 Veenmoeras	105,46
N05.04 Dynamisch moeras	19,79
N06.01 Veenmosrietland en moerasheide	7,56
N10.01 Nat schraalland	6,46
N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland	170,19
N12.06 Ruigteveld	0,78
N14.02 Hoog- en laagveenbos	150,41
N16.03 Droog bos met productie	0,91
Overig	6,13
Totaal	562,41

Figuur 1. Ligging, indeling en toponiemen van It Easternskar.

schapen en paarden. Af en toe worden bosranden gegend, om variatie in de mantelzoom te stimuleren en om biotoop te behouden voor de adder en ringslang. It Easternskar kampt met verdroging vanwege wegzijgend water naar aangrenzende polders. Afgelopen jaren is veel gedaan aan verbetering van de waterhuishouding. In het kader van het integrale waterbeheersings- en inrichtingsplan Skarlannen zijn de eerste fasen van het natuurontwikkelingsproject 2000 gerealiseerd. Een paar jaar geleden werd dit project voltooid door It Easternskar via nieuwe watergangen en petgaten te

verbinden met de Tsjonger. Hierdoor kan a) het gebied continu van water worden voorzien en b) kunnen zich weer nieuwe zeggen-, en riet- en verlandingsvegetaties ontwikkelen. Door het gebied lopen meerdere wandelroutes. Sinds kort is het pad langs de Rotstersloot weer opengesteld. Daar staat tegenover dat het pad door het centrale deel van het helofytenfilter afgesloten is. Via de Richard Jungweg is de kijkhut 'Skierre Goes' te bereiken. Door de natuurlijke ontoegankelijkheid van het bos en moeras heerst er veel rust in het It Easternskar.

Het ontoegankelijk, onder water staand en kwijnend moerasbos bij het helofytenfilter (20 maart 2024, Klaas Jager).

3. Werkwijze en omstandigheden in 2024

Broedvogelgegevens vormen bij It Fryske Gea de basis voor de beheerevaluatie- en planning. Voor een betrouwbare vergelijkbaarheid met vroegere data en externe verantwoording moeten de gegevens voldoen aan de criteria en kwaliteitsnormen van Sovon. Daarom verdient het voorkeur dat karteringen zoveel mogelijk worden verricht door dezelfde waarnemer(s). Het resultaat wordt tevens gerapporteerd aan de provincie, om op basis van het voorkomen en de verspreiding van kwalificerende soorten (o.a. broedvogels) de kwaliteit van de beheertypen te bepalen voor het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

3.1 Veldwerk

Bij de inventarisatie werd volgens de landelijke standaard te werk gegaan met behulp van de uitgebreide territoriumkartering (Vergeer *et al.* 2023, van Manen 2024). Deze methode voldoet volledig aan het programma van eisen zoals verwoord in 'Werkwijze monitoring en beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000 / PAS' van BIJ12 (van Beek *et al.* 2014). De nadruk bij de kartering lag op soorten van het SNL en BMP-B (bijzondere soorten). In feite werden alle soorten geteld, uitgezonderd: Houtduif, Stadsduif, Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Pimpelmees, Koolmees, Gaai en Vink. Er werden vijf volledige inventarisatieronden uitgevoerd (tabel 2), neerkomend op een totale tijdsinvestering van 13,4 minuten per hectare. Het gebied werd hoofdzakelijk te voet doorkruist. Soms werd via paden en wegen ook gebruik gemaakt van de fiets. Specifiek voor nachtvogels, zoals Kwartelkoning, Houtsnip en Porseleinhoen e.d., werden kansrijk geachte gebiedsdelen bezocht door hier ruim vóór zonsopgang in het donker te starten met het inventariseren.

3.2 Gegevensverwerking en interpretatie

Waarnemingen werden ter plaatse op tablet ingevoerd via het invoerprogramma Avimap. Het voordeel ervan is dat de gegevens digitaal beschikbaar zijn en de interpretatie inzichtelijk en reproduceerbaar is. Met de GPS wordt nauwkeurig de locatie bepaald en de looproute gevolgd. Waarnemingen waren meest gebaseerd op zingende of baltsende vogels (code 2), of paren (code 3). Bij zeldzamere soorten en/of soorten met een groot territoriaal bereik (bijv. roofvogels) werd zoveel mogelijk de hoogste (nestindicatieve) broedcodes vastgelegd (alarm: code 7, nestbouw: code 9, voedselvlucht: code 14 en nestvondst: code 15 of 16). Na voltooiing van het veldwerk werden de waarnemingen

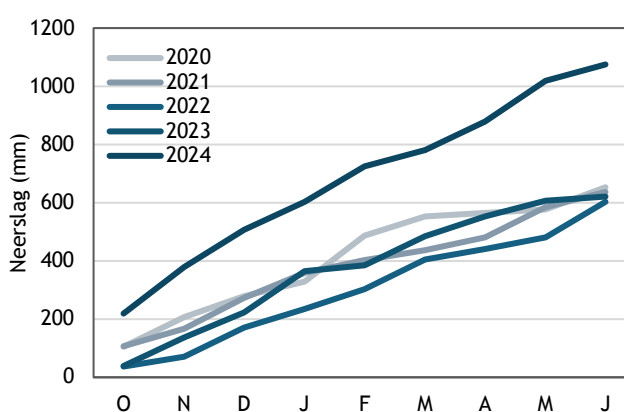
geïnterpreteerd m.b.v. het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering tot territoria gebeurde per soort volgens de criteria in Van Manen 2024. De territoriumstippen corresponderen met de locaties van geïnterpreteerde waarnemingen met de hoogste broedcodes, of met de laatste geldige waarneming.

3.3 Omstandigheden

De winter van 2024 was zeer zacht, nat en somber. Op enkele korte periodes in december en januari na, bleef de temperatuur boven nul. Het is niet aannemelijk dat het winterweer in 2024 heeft geleid tot sterfte onder vorstgevoelige vogelsoorten. Het jaar 2024 onderscheidde zich vooral van de voorgaande jaren door de vele neerslag. In figuur 2 staat de cumulatieve hoeveelheid per maand, te beginnen in oktober van het

Tabel 2. Bezoekdatums- en tijdsinvestering van de kartering in 2024.

Bezoek 1	20 maart	21 maart	23 maart	
	06:09	06:13	06:15	
	14:20	13:39	12:05	
Bezoek 2	16 april	17 april	18 april	19 april
	05:52	05:45	05:39	06:37
	12:26	14:15	14:31	09:33
Bezoek 3	8 mei	9 mei	10 mei	11 mei
	05:21	04:11	04:09	05:52
	13:38	13:23	13:00	11:50
Bezoek 4	31 mei	1 juni	2 juni	3 juni
	03:39	05:27	04:27	06:57
	12:45	15:00	12:00	12:16
Bezoek 5	22 juni	23 juni	26 juni	
	06:32	06:31	06:21	
	10:00	11:30	11:34	

Figuur 2. Jaarlijkse cumulatieve neerslagsom per maand in de periode oktober-juni in De Bilt voorafgaand aan en tijdens het broedseizoen (Bron: KNMI).

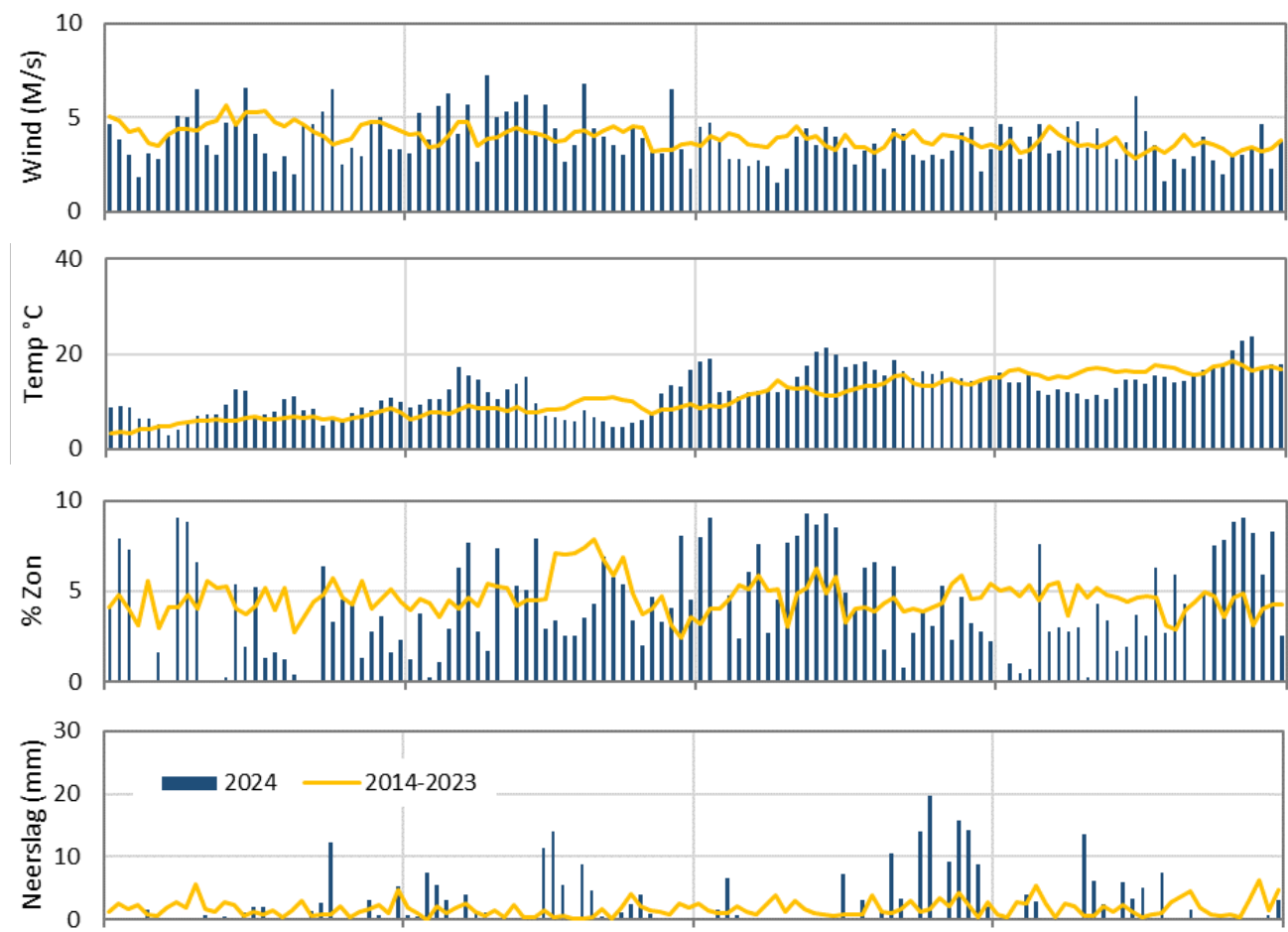
voorgaande jaar in 2020-2024. Daarbij is duidelijk dat de omstandigheden voorafgaande en tijdens het broedseizoen van 2024 niet alleen van meet af aan nat waren, maar dat ook bleven. Hogere waterstanden in natuurgebieden leidden tevens tot andere mogelijkheden, en daardoor een andere verspreiding van watervogels. Lokaal kan sprake zijn geweest van een toename, elders van een afname. In agrarische gebieden, met een meer gereguleerde waterstand, was sprake van uitstel van inzaai, groei van gewas en grondbewerkingen. Hierdoor verschilde de voorjaars situatie in met name akkerland sterk van die in een doorsnee voorjaar.

Na het op veel plekken goede muizenjaar 2023, was het in 2024 karig gesteld met Veldmuizen, waardoor de veldmuisetende roofvogels en uilen een matig broedseizoen beleefden.

Van de vogelgriep, die in 2023 serieuze invloed had op aantallen van sommige soorten broedvogels, was in 2024 niet zo veel meer te merken. Met name bij

langlevende soorten met een trage reproductie, is het echter waarschijnlijk dat de stand in 2024 is beïnvloed door sterfte in eerdere jaren.

De omstandigheden voor inventarisatie waren in 2024 bepaald niet gunstig. Door de vele neerslag waren paden slecht begaanbaar en in sommige gevallen waren delen van terreinen vrijwel onbereikbaar vanwege de hoge waterstand. Inventariseren was in veel gebieden daardoor fysiek zwaar. Met name in april regende en waaide het veel, waardoor er weinig dagen met optimale inventarisatie-omstandigheden overbleven (figuur 3). De relatief koude en natte periode in de loop van april kan er bovendien toe hebben geleid dat een deel van de broedvogels trek naar broedgebieden uitstelde en zangactiviteit gering was. Dit kan bij sommige soorten een drukkende invloed hebben gehad op de gevonden aantallen. In de overige maanden waren de weersomstandigheden, afgezien van dagen met zware neerslag in mei en juni, redelijk gunstig voor inventarisatie.

Figuur 3. Gemiddelde windsnelheid¹⁻³, temperatuur¹⁻⁴, percentage zonnenschijn en hoeveelheid neerslag¹⁻⁶ per dag in 2024 en in de periode 2014-2023 in Eelde (Bron: KNMI).

3.4 Foutenmarges

Het beperkt aantal bezoeken bij karteringen als deze kan ertoe leiden, dat zomervogels of andere vogels, waarvoor meer dan één waarneming of nestvondsten nodig zijn voor een geldig territorium, onder de radar blijven. Dit kan opgaan voor soorten zoals Purperreiger, Wespendif, Boomvalk; te meer wanneer ter completering van zichtwaarnemingen geen nestvondsten werden gedaan. Voor deze soorten is de SNL-werkwijze in feite ontoereikend. Het is lastig te zeggen in hoeverre het bijzonder natte, grijze en soms winderige weer in april en mei het resultaat van de inventarisatie mogelijk beïnvloed heeft. De combinatie van de vele neerslag, hogere waterpeilen, verruiging en verbossing had tot gevolg dat moerassige gebiedsdelen moeilijk of helemaal niet meer te betreden waren.

Dit gold onder meer voor het gebiedsdeel aan de zuidwestkant van gemaal De Grie. Door de drassige condities, ondoordringbaar bos en manshoog riet was het veldbezoek in juni hier praktisch ondoenlijk en moest worden volstaan met waarnemingen vanaf de randen. Eveneens zo goed als onbetreedbaar was het onder water staand moerasbos bij het helofytenfilter. Dit deel werd zo goed mogelijk gekarteerd vanaf de noordelijke rand en het opgeheven, uit beheer genomen wandelpad. Door struikopslag, brandnetels en distels was het pad slecht begaanbaar en het zicht later in het voorjaar beperkt. In juni was er nagenoeg geen doorkomen meer aan. Al met al heeft dit de herhaalbaarheid van de inventarisatie vergeleken met voorgaande karteringen enigszins ondermijnd. Waarschijnlijk hebben de omstandigheden echter geen grote stempel gedrukt op het uiteindelijk inventarisatieresultaat.

Gemaaid rietland, bezuiden gemaal De Grie, aan de uiterste noordwestkant van het gebied (21 maart 2024, Klaas Jager).

4. Resultaten

4.1 Soorten en aantallen

In It Easternskar (562 ha) werden in 2024 in totaal 87 soorten vastgesteld, waarvan de 78 in tabel 3 weergegeven soorten integraal geteld werden. Van al deze broedvogels staan 18 soorten op de Rode Lijst van bedreigde

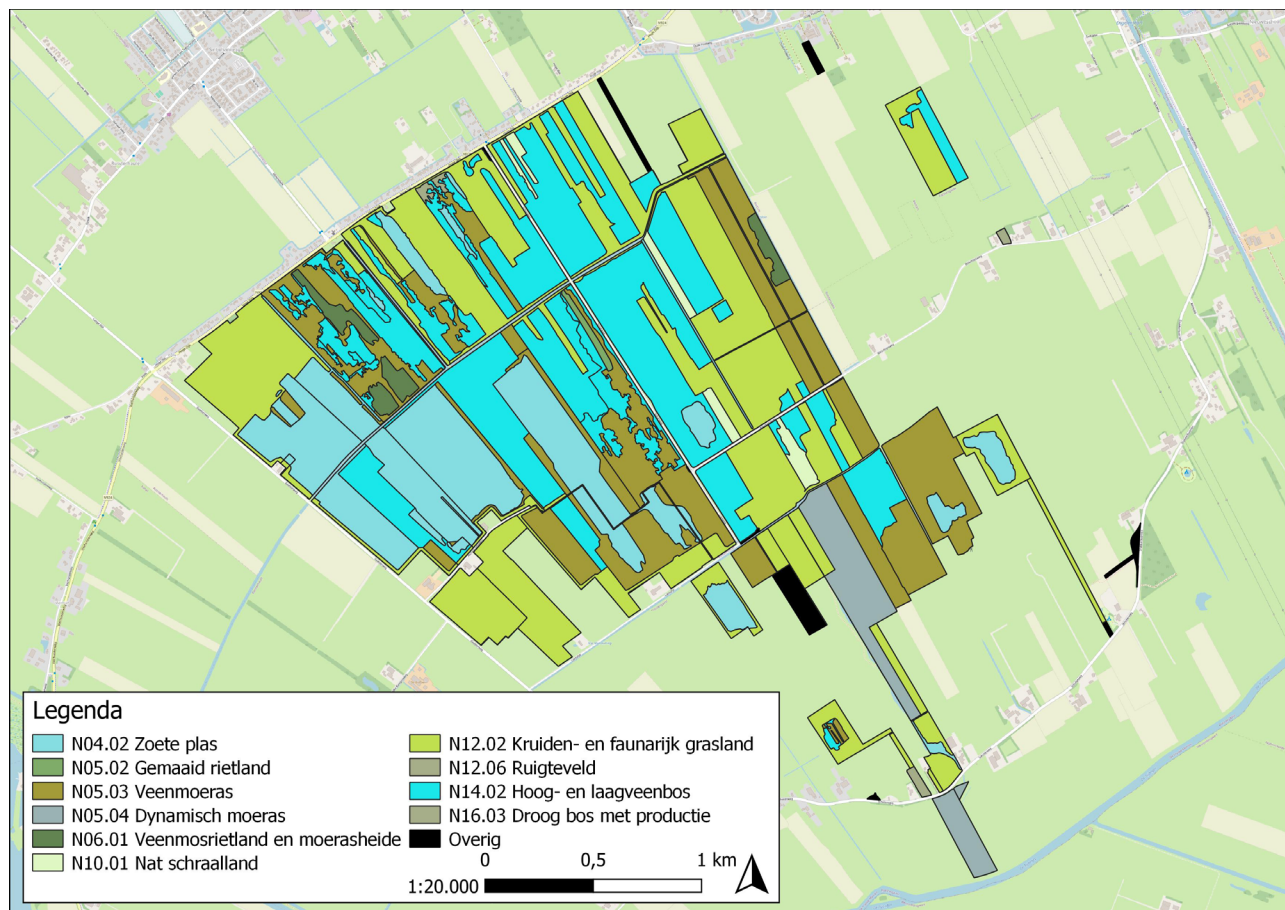
en kwetsbare vogels in Nederland (van Kleunen et al. 2017): Roerdomp, Wintertaling, Zomertaling, Slobeend, Tureluur, Visdief, Zwarte Stern, Koekoek, Graspieper, Gele Kwikstaart, Nachtegaal, Snor, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger, Matkop, Wielewaal, Grauwe Klauwier en Kneu.

Tabel 3. Soorten, aantallen (N) en dichtheden (N/100) van broedvogels in 2024 in It Easternskar (562 ha; afgerond). Rode Lijst-vogels: BE = bedreigd, KW = kwetsbaar, GE = gevoelig.

Soort	N	N/100	RL	Soort	N	N/100	RL
Dodaars	2	0,3		Boompieper	37	6,6	
Aalscholver	32	5,7		Graspieper	12	2,1	GE
Roerdomp	3	0,5	KW	Gele Kwikstaart	3	0,5	GE
Blauwe Reiger	1	0,2		Witte Kwikstaart	4	0,7	
Purperreiger	3	0,5		Heggenmus	1	0,2	
Ooievaar	1	0,2		Nachtegaal	2	0,3	KW
Knobbelzwaan	7	1,3		Blauwborst	55	9,8	
Grauwe Gans	553	98,4		Gekraagde Roodstaart	6	1,0	
Brandgans	5	0,8		Roodborsttapuit	8	1,4	
Nijlgans	3	0,5		Zanglijster	35	6,2	
Bergeend	2	0,3		Cetti's Zanger	14	2,5	
Krakeend	35	6,3		Sprinkhaanzanger	19	3,4	
Wintertaling	1	0,2	KW	Snor	23	4,1	KW
Wilde Eend	55	9,8		Rietzanger	124	22,1	
Zomertaling	3	0,5	BE	Bosrietzanger	75	13,4	
Slobeend	5	0,8	KW	Kleine Karekiet	149	26,5	
Kuifeend	5	0,8		Spotvogel	5	0,8	GE
Bruine Kiekendief	2	0,3		Braamsluiper	3	0,5	
Havik	2	0,3		Grasmus	133	23,6	
Sperwer	1	0,2		Tuinfluit	124	22,1	
Buizerd	6	1,0		Zwartkop	166	29,5	
Torenvalk	1	0,2		Grauwe Vliegenvanger	8	1,4	GE
Kwartel	2	0,2		Bonte Vliegenvanger	1	0,2	
Waterral	28	4,9		Baardman	6	1,0	
Waterhoen	5	0,8		Staartmees	5	0,8	
Meerkoet	15	2,6		Matkop	10	1,7	GE
Scholekster	3	0,5		Boomkruiper	22	3,9	
Kluut	7	1,3		Wielewaal	2	0,3	KW
Kievit	6	1,0		Grauwe Klauwier	1	0,2	BE
Tureluur	3	0,5	GE	Ekster	1	0,2	
Kokmeeuw	29	5,2		Zwarte Kraai	4	0,7	
Visdief	6	1,0	GE	Spreeuw	5	0,8	
Zwarte Stern	6	1,0	BE	Groenling	2	0,3	
Koekoek	5	0,8	KW	Putter	28	4,9	
IJsvogel	2	0,3		Kneu	13	2,3	GE
Groene Specht	1	0,2		Goudvink	14	2,5	
Grote Bonte Specht	36	6,4		Appelvink	10	1,7	
Kleine Bonte Specht	9	1,6		Geelgors	1	0,2	
Oeverzwaluw	29	5,2		Rietgors	134	23,8	

4.2 SNL-beheertypen en kwaliteitsbepalende soorten

Een overzicht van door It Fryske Gea toegepaste SNL-beheertypen is weergegeven in figuur 4). De daarin vastgestelde kwalificerende soorten staan vermeld in tabel 4.

Figuur 4. Overzicht van de door It Fryske Gea toegepaste beheertypen-indeling in It Easterskar in 2024.

Een deel van de recent ingerichte natte verbinding met de Tsjonger Deze leent zich er uitstekend voor om nestvlotjes voor de Zwarte Stern (3 juni 2024, Klaas Jager).

Tabel 4. In 2024 vastgestelde SNL-soorten in de toegepaste beheertypen in It Easternskar. -= geen kwalificerende soort voor dit type.

SNL beheertype	N05.03	N05.04	N12.06	N14.02
Omschrijving	veenmoeras	dynamisch Moeras	ruigteveld	hoog- en laagveenbos
Oppervlakte (ha)	105,46	19,78	0,78	150,39
Waterral	15	1	-	-
Roerdomp	2	1	-	-
Purperreiger	3	0	-	-
Bruine Kiekendief	2	0	-	-
Kleine Bonte Specht	-	-	-	9
Grote Bonte Specht	-	-	-	29
Wielewaal	-	-	-	2
Matkop	-	-	-	10
Baardman	6	0	-	-
Rietzanger	83	9	-	-
Snor	19	1	-	-
Sprinkhaanzanger	14	0	0	-
Grasmus	-	-	1	-
Boomkruiper	-	-	-	13
Grauwe Vliegenvanger	-	-	-	6
Blauwborst	36	0	-	9
Nachtegaal	-	-	0	1
Gekraagde Roodstaart	-	-	-	5

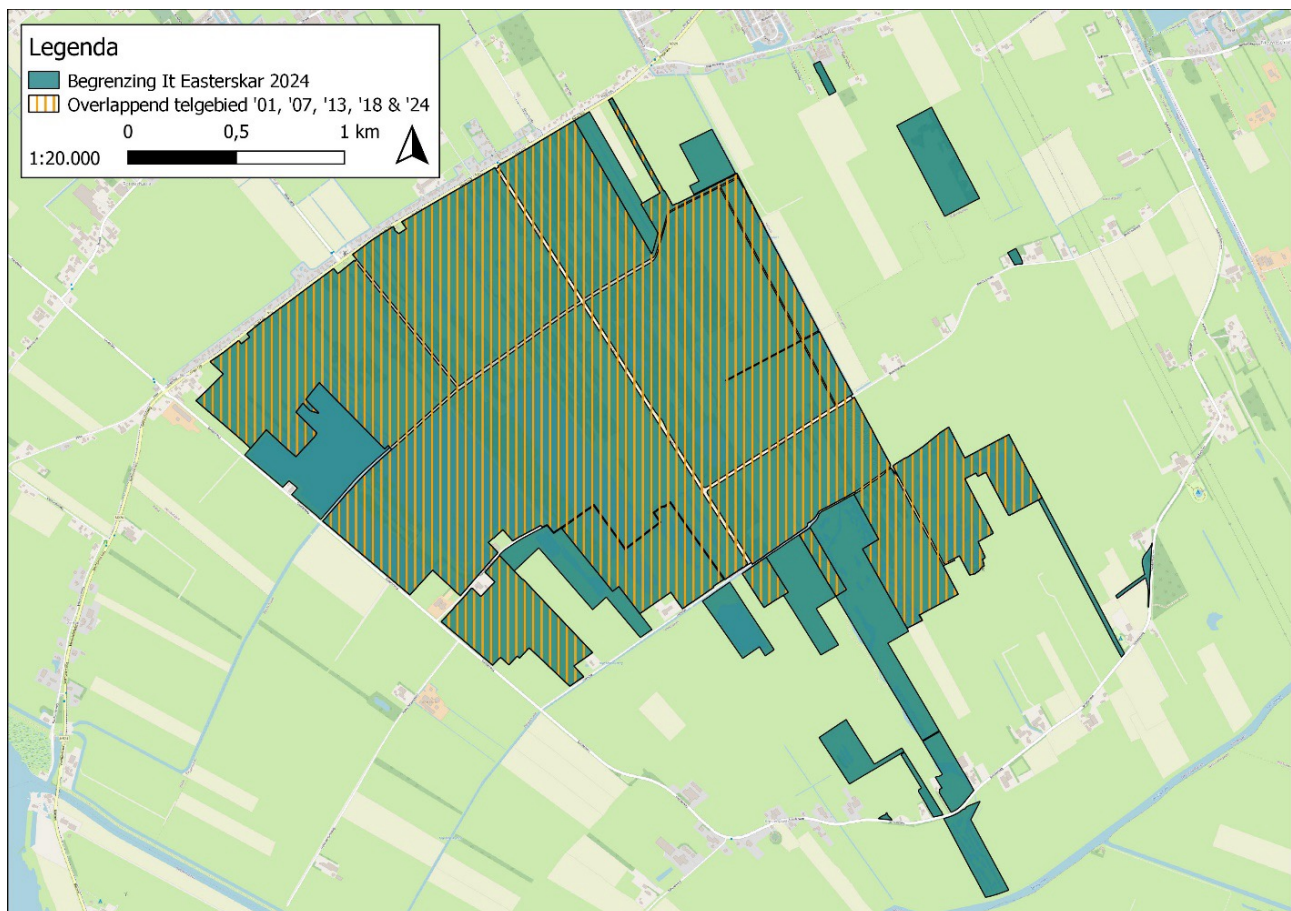
Sfeervol rietmoeras in een nevelige ochtend (18 april 2024, Klaas Jager).

4.3 Vergelijking met eerdere broedvogel-inventarisaties

In 2001 (Jager 2001), 2007 (Koopmans & Heida 2007), 2013 (Jager en Kleefstra) en 2018 (Jager, Postma & Scholten) werden op basis van dezelfde methode ook broedvogelinventarisaties uitgevoerd in It Easternskar. Hierbij werden niet steeds dezelfde soorten geteld en verschilde soms ook de gekarteerde oppervlakte. Tevens kan het 'effect van het waarnemersverschil' meespelen, doordat de inventarisaties door verschillende personen werden uitgevoerd. De vergelijking is gebaseerd op gekarteerde oppervlakte van het overlapgebied (figuur 5). Dit is exclusief de BMP-proefvlakken, die in voorgaande jaren door verschillende vrijwilligers geteld werden. Op de weergegevens aantalsveranderingen in tabel 5 volgt een toelichting op af- en toename, waarbij soms (indirect) verwezen wordt naar de actuele trendindexen van Sovon (Boele et al. 2024). Voor niet genoemde soorten bij de toelichting geldt dat deze kunnen worden aangemerkt als (redelijk) stabiel, of als dermate incidentele broedvogel in 2001-2024, dat er weinig over kan worden gezegd.

In aantal afgenomen soorten

Opvallend is dat diverse watervogels (bepaalde eenden, futen en ganzen), die aanvankelijk in de periode 2007-2013 in meer of mindere mate toename vertoonden, daarna achteruitgegaan zijn, zoals: Brandgans, Kolgans, Nijlgans, Zomertaling, Slobeend, Krakeend, Wilde Eend, Wintertaling, Tafeleend, Kuifeend, Dodaars, Fuut, Waterhoen en Meerkoet. Het is lastig om hier op soortniveau een oorzaak voor aan te wijzen. Mogelijk houdt het verband met het rondwaren van de vogelgriep, die de laatste jaren vooral heerst(e) onder watervogels. Daarnaast is deze aantalsverandering waarschijnlijk gerelateerd aan verlies van geschikt broedhabitat. In It Easternskar is in de afgelopen decennia meer open water bijgekomen, maar dat zegt verder weinig over ecologische factoren, zoals voedselbeschikbaarheid of nestgelegenheid. Sommige soorten maken om te nestelen gebruik van riet- en andere oevervegetaties, andere nestelen op afstand van het water in zeggen of grasland.

Figuur 5. Overzicht van het in 2001, 2007, 2013 en 2024 gekarteerde overlapgebied, waarop de vergelijking van broedvogelaantallen is gebaseerd.

Tabel 5. Vergelijking van de kartering in 2024 met karteringen in It Easternskar, in 2001, 2007, 2013 en 2018. X=niet geteld in dat jaar.

Soort	2001	2007	2013	2018	2024
Grote Canadese Gans	0	0	0	1	0
Brandgans	0	0	13	7	2
Grauwe Gans	76	209	X	X	501
Kolgans	0	1	7	0	0
Knobbelzwaan	6	8	2	5	5
Nijlgans	10	9	7	6	2
Bergeend	2	1	2	5	1
Zomertaling	9	5	7	3	0
Slobeend	3	6	9	4	2
Krakeend	32	41	51	26	25
Smient	0	1	0	0	0
Wilde Eend	X	X	18	74	44
Wintertaling	5	2	5	1	1
Tafeleend	2	0	1	0	0
Kuifeend	4	11	30	3	1
Kwartel	2	0	0	0	1
Dodaars	4	4	4	2	0
Fuut	3	12	10	4	0
Geoorde Fuut	2	0	0	0	0
Ooievaar	0	0	0	0	1
Roerdomp	4	6	5	4	2
Blauwe Reiger	0	0	0	0	1
Purperreiger	0	0	4	3	0
Aalscholver	0	14	29	47	32
Sperwer	1	1	0	1	1
Havik	4	3	4	3	2
Bruine Kiekendief	4	3	3	2	2
Buizerd	9	8	8	9	2
Waterral	57	46	41	37	24
Klein Waterhoen	0	0	1	0	0
Porseleinhoen	4	0	0	1?	0
Waterhoen	5	16	1	8	4
Meerkoet	X	X	X	20	11
Scholekster	5	4	3	0	1
Kluut	0	4	6	2	1
Kievit	25	16	12	5	3
Kleine plevier	2	2	0	1	0
Wulp	1	0	0	0	0
Grutto	2	3	6	0	0
Kemphaan	2	0	0	0	0
Houtsnip	0	0	0	1	0
Watersnip	4	1	2	0	0
Tureluur	9	6	1	2	0
Kokmeeuw	0	0	8	3	1
Visdief	0	0	11	1	0
Zwarte Stern	0	0	0	12	6
Zomertortel	0	1	0	0	0
Koekoek	13	13	10	10	5
Ransuil	2	0	0	0	0
IJsvogel	0	0	1?	0	2

Soort	2001	2007	2013	2018	2024
Kleine Bonte Specht	0	2	6	2	8
Grote Bonte Specht	6	8	22	18	31
Groene Specht	0	0	0	0	1
Torenvalk	3	0	0	0	1
Boomvalk	0	1	0	0	0
Grauwe Klauwier	0	0	1	0	1
Wielewaal	3	4	4	2	2
Zwarte Kraai	5	5	X	2	3
Matkop	16	15	34	14	9
Baardman	4	7	10	3	6
Veldleeuwierik	3	0	0	0	0
Oeverzwaluw	0	0	0	0	29
Boerenzwaluw	X	X	0	1	0
Cetti's Zanger	0	0	0	0	14
Staartmees	5	5	X	4	5
Rietzanger	234	242	211	127	109
Kleine Karekiet	307	468	X	197	119
Bosrietzanger	14	29	8	70	65
Spotvogel	1	2	1	5	4
Snor	19	45	40	44	20
Sprinkhaanzanger	73	62	44	18	19
Zwartkop	23	70	X	101	149
Tuinfluitier	X	52	X	69	119
Braamsluiper	1	3	0	9	3
Grasmus	54	58	124	99	126
Boomklever	0	0	1	0	0
Boomkruiper	1	1	7	9	15
Spreeuw	X	X	X	X	1
Zanglijster	X	X	X	25	34
Grote Lijster	6	0	1	0	0
Grauwe Vliegenvanger	3	5	3	5	7
Blauwborst	45	89	66	58	49
Nachtegaal	0	1	0	4	2
Bonte vliegenvanger	X	1	0	0	0
Gekraagde Roodstaart	1	0	3	10	5
Paapje	1	0	1	0	0
Roodborsttapuit	0	2	14	9	7
Heggenmus	18	33	X	7	1
Gele Kwikstaart	4	2	1	0	1
Witte Kwikstaart	X	1	1	2	4
Graspieper	18	4	6	11	10
Boompieper	24	25	51	26	33
Appelvink	0	1	5	7	9
Goudvink	10	20	24	14	14
Groenling	X	4	6	4	2
Kneu	11	7	14	18	12
Putter	9	6	26	21	26
Geelgors	0	0	1	0	0
Rietgors	78	165	48	134	122

De ontwikkeling van riet- en oevervegetatie kan in belangrijke mate worden beïnvloed door grazende Grauwe Ganzen: Uit onderzoek is naar voren gekomen, dat de ganzen hier nadelig effect op hebben (Bakker 2010 en Vulink et al. 2010). In It Easterskar was dit effect goed zichtbaar, met name in de periferie van de waterbuffers, maar ook in sloten of bij petgaten en delen van het helofytenfilter. De kleiner geworden aantallen van riet- en rietruigtesoorten, zoals Roerdomp, Bruine Kiekendief, Waterral, Koekoek, Rietzanger, Kleine Karekiet, Snor, Sprinkhaanzanger en Rietgors kunnen ook indicatief zijn voor een geslonken aanbod van deze voorkeurs habitat. Daarnaast hangt de terugloop van diverse soorten waarschijnlijk samen met (lokaal) voortschrijdende verbossing, in de overgang tussen bosrand, rietland en open water.

Naast watervogels zijn weide- en hooilandvogels afgenomen, waaronder Scholekster, Kievit, Wulp, Grutto, Watersnip, Tureluur en Veldleeuwerik. Deels valt dat toe te schrijven aan landelijke populatiekrimp, maar verruiging of omvorming van grasland e.d. spelen ook een rol.

Andere naar afname tenderende (of verdwenen) soorten, die landelijk of regionaal ook met afname kampen, zijn Havik, Zomertortel, Ransuil, Wielewaal, Matkop en Grote Lijster. De drastische achteruitgang van de Matkop is opvallend. Voor deze mezensoort vormt jong tot oud moerasbos met veel kwijnend zachthout de voorkeurs habitat. De afname van Purperreiger, Buizerd, Kluut, Kokmeeuw en Visdief is geflatteerd, doordat paren van deze soorten dit jaar buiten het overlapgebied broedden.

In aantal toegenomen soorten

Bij enkele bosvogels valt op dat deze toegenomen of verschenen zijn. Dit geldt voor Kleine Bonte Specht, Grote Bonte Specht, Groene Specht, Boomkruiper, Grauwe Vliegenvanger, Gekraagde Roodstaart en Appelvink. Een aantal van deze soorten, meest standvogels en holenbroeders, heeft landelijk en regionaal de afgelopen decennia sterk geprofiteerd van ouder bos met dikke bomen en meer dood hout. Aantallen van Grauwe Vliegenvanger zijn deels ook afhankelijk van de overlevingsomstandigheden tijdens de trek en overwintering in Afrika (BTO.org/birdfacts). Andere, in meer of mindere mate vooruitgegangene (of verschenen) soorten zijn diverse struik- en ruigtevogels, zoals Grauwe Klauwier, Cetti's Zanger Bosrietzanger, Spotvogel, Zwartkop, Tuinfluiter, Braamsluiper, Grasmus, Zanglijster, Putter en Kneu. Voor deze vogels is er door verdere verbossing en struweelvorming meer geschikt biotoop bijgekomen.

Door Grauwe Ganzen vrijwel volledig afgegrasde en vertrapte rietzomen in westelijke waterbuffers (26 juni 2024, Klaas Jager).

4.4 Soortbesprekingen

Hierna worden enkele (meest schaarse tot zeldzame RL-) soorten en roofvogels kort toegelicht. Ingegaan wordt op aspecten, die niet direct zijn te herleiden aan de stippenkaarten.

Aalscholver, 32 territoria

De Aalscholverkolonie, op de inmiddels bekende, al jaren achtereen bezette locatie in de westelijke waterbuffer vlakbij de Gaasterweg, werd geteld door vanaf afstand bezette nesten in de kwijnende Elzen te noteren. De kans is echter vrij reëel dat broedparen over het hoofd zijn gezien, die mogelijk wat dieper in het midden van de bosstrook zaten. Op de meeste getelde nesten werden, tot ver in het voorjaar, jongen gezien, maar het precieze aantal succesvol voortgebrachte jongen is niet bekend.

Roerdomp, 3 territoria

Alle drie territoria werden aan de zuidoostkant van It Easternskar vastgesteld, in en rond het meest rietrijke deel van het helofytenfilter en bij jonge, maar inmiddels gedeeltelijk met hoog Riet, Lisdodde en andere moerasvegetaties begroeide petgaten. De paren werden onderscheiden op basis van tegelijkertijd of na elkaar hoempende vogels, waarbij (ook vanaf behoorlijk grote afstand) het verschil in klank van de voortgebrachte hoempgeluiden duidelijk hoorbaar was.

Blauwe Reiger, 1 territorium

In een Els bij een halfopen petgat vlakbij het Ondergronds Kanaal broedde een solitair paar Blauwe Reigers succesvol; vermoedelijk werden drie jongen vliegvlug. Het vanaf de buitenkant langs het kanaal onzichtbare nest werd in het voorbijgaan opgemerkt dankzij de schorre bedelroep van de jongen.

Purperreiger, 3 territoria

Op verschillende plaatsen lieten zich vanaf april meerdere Purperreigers zien, veelal ergens foeragerend of overvliegend en dus moeilijk te plaatsen. De drie gehonoreerde territoria zijn gebaseerd op meermaals (ongeveer op dezelfde plaats) invallende vogels, waarbij tevens sprake leek te zijn van waarschijnlijke voedselvluchten. Dit was op deze locaties het geval: Iets ten zuidwesten van de Skiere Goes in de rand van het petgat met rietstruweel en wilgjes, in de met Riet en Wilg omrande geul tussen het helofytenfilter en de recente natuurontwikkeling, en in het moerasbosje rond met een oud petgat nabij de Schoterweg. Vermoedelijk is het aantal een onderschatting. Broedende Purperreigers zijn in ontoegankelijk en onoverzichtelijk moeras (zonder tegenwoordige hulpmiddelen als een drone) moeilijk op te sporen.

Ooievaar, 1 territorium

In het door de hoge waterstand afstervend moerasbos bij het helofytenfilter, nestelde en broedde een paar Ooievaars bovenop een dode, nog overeind staande eikenstaak. Tijdens de laatste veldbezoeken was er echter geen activiteit meer bij het nest; vermoedelijk ging het verloren in de vroege jongenfase.

Zomertaling, 3 territoria

Twee gevonden territoria lagen vlakbij elkaar, in de met moerasvegetatie en nat ruig grasland omzoomde nieuwe petgaten aan de westkant van het helofytenfilter. Het overige territorium lag in de oeverzoom van de noordelijke waterbuffer, tegenover de aalscholverkolonie. De territoria zijn gebaseerd op zichtwaarnemingen van paren en zich waakzaam gedragende, knorrende mannetjes.

Bruine Kiekendief, 2 territoria

Eén van de, met zekerheid, vastgestelde broedparen nestelde in oud riet bij de westelijke waterbuffer aan het begin van de Richard Jungweg. Het andere paar bouwde een nest in een petgat met overstaand riet aan de zuidoostkant van het helofytenfilter. Bij beide paren werden regelmatig voedselvluchten geconstateerd.

Havik, 2 territoria

In de beide gevonden territoria werden tevens de nesten getraceerd. Hiervan was één paar succesvol, met drie uitgevlogen jongen (bevestiging Gerrit Krottje). Dit nest zat in een Berk achter het voormalige zandgat, waar de Scharweg en de Bisschopsweg elkaar kruisen. Het nest van het andere paar zat in een Eik, in een moeilijk bereikbaar stuk moerasbos aan de noordkant bij de Hegedyk. Vanaf mei werd hier echter geen activiteit meer bij vernomen. Het is onbekend waardoor dit het geval was, maar vermoedelijk is er 'iets mis gegaan' in de vroege eifase.

Buizerd, 6 territoria

Van de zes, sterk over het gebied verspreide territoria werden alle nesten gevonden. Bij vier paren werd broeden vastgesteld en bij twee ervan werden jongen op het nest geconstateerd. De nesten zaten aan de noordkant in elzenbos vlakbij de Hegedyk en de Oude Postweg, en aan de zuidkant in het moerasbosje en een elzenwal bij de Schoterweg. Het nest in een berk op steenworpafstand van het Ondergronds Kanaal werd wel opgebouwd, maar tot broeden kwam het hier niet. In het Lytse Skar werd een bezet nest gevonden in een berk. Tijdens het daaropvolgend bezoek bleek dit nest evenwel op raadselachtige wijze geheel en al te zijn verdwenen. Er lagen zelfs geen nestrestanten onder de boom. Ook van de vogels zelf werden hier niets meer vernomen. Kortom, dit betrof een curieus geval. De gedachte hierbij gaat logischerwijs al gauw uit naar

opzettelijke verstoring door mensen, te meer omdat in het verleden in It Easterskar sprake is geweest van door mensen verstoorte roofvogelnesten.

Kluut, 7 territoria

Zes paar Kluten nestelden op het schelpeneilandje of drooggevalen delen van de ondiepe plas aan de zuidkant van de Liemdyk. Later in het voorjaar werden her en der door het water rondscharrelende jonge Kluten gezien. Het zevende broedpaar nestelde in de westelijke waterbuffer, op een modderig stuk in de rand van de bosstrook met de aalscholverkolonie.

Kokmeeuw, 29 territoria

De kokmeeuwkolonie in de plas bij de Liemdyk telde 28 broedparen. De meeste bezette nesten lagen op het schelpeneilandje, maar er werd ook gebroed in spaarzame ruigtepollen en op door de vogelwacht geplaatste nestplankjes op palen in het water. In de loop van mei en in juni werden er tientallen op het broedeilandje zittende, of door het water peddelende jongen in verschillende groeistadia gezien. Een solitair, broedverdacht paar werd vastgesteld in de westelijke waterbuffer.

Visdief, 6 territoria

Alle zes broedparen nestelden tussen de Kokmeeuwen op het schelpeneilandje. Bij de Visdieven werden tijdens de laatste veldbezoeken voedselvluchten en 'meerdere' jongen gezien.

Zwarte Stern, 6 territoria

Op de bekende locatie, het door Riet en struikjes omgroeide plasje aan de zuidoostkant in het helofytenfilter werden op 9 mei acht paar Zwarte Sterns geteld. De vogels, die kennelijk net waren gearriveerd, vlogen luid roepend in rondjes elkaar nazittend boven het water, wat een prachtig, helaas tegenwoordig zeldzaam voorjaarstafereel opleverde. Op 22 juni werden er zes paren vastgesteld, die alarmeerden boven de nestvlotjes. Vanaf het pad werden enkele jongen gezien, maar door het hoge riet was niet goed te zien hoeveel jongen er precies waren op dat moment.

IJsvogel, 2 territoria

Bij de voormalige zandwinplas aan de Bisschopsweg werden herhaaldelijk IJsvogels gezien, waarbij ook alarmgedrag werd getoond. Verder lieten zich bij het verdronken bos naast het helofytenfilter IJsvogels zien en horen. Op deze plaatsen (overigens ook op tal van plaatsen elders) liggen verscheidene dikke bomen met omvangrijke wortelkluiten omver, die als mogelijke nestplaats kunnen dienen.

Voormalige zandwinning aan de Bisschopsweg, waar o.a. de IJsvogel werd vastgesteld (20 maart 2024, Klaas Jager).

Groene Specht, 1 territorium

Bij de Groene Specht is sprake van gestage uitbreiding van het broedareaal, ook in noordelijker gelegen gebieden in Fryslân, waar de specht steeds vaker opduikt. Dat is niet alleen voorbehouden aan bos met heide op zandgrond, het meer bekende leefgebied van de soort in ons land. De laatste jaren worden in toenemende mate Groene Spechten gezien in halfopen agrarisch landschap, en ook in natte gebieden. In 2023 werd voor het eerst een territorium vastgesteld in het zuidelijker gelegen laagveenmoeras de Lendevallei (Jager 2023). De specht lijkt zich nu dus ook te hebben gevestigd als broedvogel in It Easterskar. Het territorium werd vastgesteld in een rand van moerasbos bij heischraal grasland.

Cetti's Zanger, 14 territoria

De Cetti's Zanger heeft de wind goed in de zeilen en verschijnt in steeds meer moerassen in het noorden van het land. Bij de vorige kartering in 2018 ontbrak de Cetti's Zanger nog in It Easterskar. De ontwikkeling, die de soort tentoonspreidt, kan spectaculair worden genoemd. Dit hangt zeker samen met de zachte winters van de laatste jaren, waardoor de vorstgevoelige standvogel de winterperiode hier makkelijk overleeft. De meeste waarnemingen berusten op tegelijkertijd zingende vogels vanaf verschillende plaatsen, niet zelden vrij dicht bij elkaar. Langs petgaten, waterbuffers en slootjes met struik- en rietbegroeiing tekenden zich kleine concentraties af. Onbekend bij de nieuwkomer is of hier in alle gevallen sprake was van paarvorming; maar dat geldt in feite even zozeer voor veel andere, tamelijk verborgen levende zangvogels, die zich doorgaans vaker laten horen dan zien.

Snor, 23 territoria

Snorren kwamen met name geclusterd voor aan de zuidkant van het helofytenfilter. Daarbuiten was de soort schaars. Enkele Snorren zaten ook in rietrijkere delen van de westelijke waterbuffer, behalve aan de noordkant hiervan. Verder werden enkele territoria genoteerd aan de noordoostkant in nieuwe petgaten, waarin zich plaatselijk oud riet heeft ontwikkeld.

Spotvogel, 6 territoria

De meeste Spotvogels zaten vlak bij elkaar in dichte struikranden, o.a. met meidoorn, langs de Liemdyk. Daarnaast kwamen enkele Spotvogels voor in wilgenstruiken ten oosten van het helofytenfilter en in een jong bosje aan de Schoterweg.

Baardman, 6 territoria

Alleen in het helofytenfilter werden paren van Baardmannen vastgesteld, vooral waar brede met Lisdodde gelaardecde stroken overjarig riet voorhanden waren.

Matkop, 10 territoria

Territoria van de Matkopmees lagen behoorlijk verspreid over het moerasbos, het meest in boszomen met een gevarieerde mix van oude en jonge Berken, Elzen en Wilgen of andere struiken.

Wielewaal, 2 territoria

De beide territoria waren gebaseerd op zingende vogels en een zichtwaarneming van een paar in bos aan de Bisschopsweg en nabij het Ondergronds Kanaal met Berk, Els, Eik, Populier en Wilg.

Grauwe Klauwier, 1 territorium

Met zekerheid werd in elk geval één broedpaar vastgesteld op het 'ruige veldje' aan de noordkant van de de Liemdyk. De Grauwe Klauwier nestelde hier eerst in een grote braam vlakbij het zandpad in het verlengde van de Liemdyk. Door onbekende oorzaak ging dit nest in de (prille) eifase verloren. Het paar schoof vervolgens iets meer op naar de zuidkant, waar een poosje daarna opnieuw werd genesteld in een wirwar van een meidoorn- en braamstruik. Deze broedpoging verliep succesvol; later in het voorjaar werden vier vliegvlugge, door beide ouders gevoerde jongen waargenomen. Bij het ruige veldje en ook iets meer naar het westen toe langs de Liemdyk werd door vogelspotters melding gemaakt van meerdere Grauwe Klauwieren, met name verschillende mannetjes. Op grond van sterke aanwijzingen is het aannemelijk dat sprake was van een tweede broedpaar, dat vermoedelijk nestelde in de struikzoom rond het erf van de woonboerderij aan de Liemdyk (mededeling vogelaar Bauke Siinema).

Appelvink, 10 territoria

De Appelvink werd, mede aan de hand van zijn karakteristiek ketsend geluid, meest aangetroffen in delen van het moerasbos met Eiken, maar er zaten ook paren in overwegend elzenbroek. Er werd ook nestelen geconstateerd in de kruin van een Zomereik. De Appelvink breidt zijn broedareaal merkbaar uit en heeft na kolonisatie van loof- en naaldbos op zandgrond ook de weg naar natter moerasbos gevonden.

5. Evaluatie

De broedvogelkartering leverde diverse kenmerkende bos-, struik-, water- en rietvogels op, die in de huidige situatie ook verwacht mogen worden in It Easterskar. Aantalsveranderingen op basis van vergelijkingen met eerdere karteringen komen qua af- of toename in het algemeen redelijk overeen met de landelijke ontwikkeling. Een positief beeld is te zien bij soorten van struiken en ruigtestruwelen, zoals Grauwe Klauwier, Cetti's Zanger, Bosrietzanger, Spotvogel, Zwartkop, Tuinfluiter, Grasmus, Putter en Kneu. Hetzelfde geldt voor bosvogels zoals Kleine Bonte Specht, Grote Bonte Specht, Groene Specht, Grauwe Vliegenvanger, Boomkruiper en Appelvink. Genoemde vogels profiteerden van verruiging en ouder bos en breidden hun broedareaal (regionaal) uit. De Grauwe Vliegenvanger had daarnaast waarschijnlijk baat bij gunstige omstandigheden tijdens de overwintering in Afrika (beaming Willem van Manen). De Cetti's Zanger heeft als standvogel de milde winters van afgelopen jaren goed kunnen overleven. De Wielewaal daarentegen nam iets af en met name de drastische achteruitgang van de Matkop is opvallend. Normaliter voelt deze mees zich thuis in moerasbos met Berken, Elzen en Wilgen.

Opvallend ook is dat in It Easterskar verschillende water-, weide- en rietmoerasvogels, na aanvallende toenames, in meer of mindere mate tenderen naar afname; respectievelijk: Brandgans, Kolgans, Nijlgans, Zomertaling, Slobeend, Krakeend, Wilde Eend, Wintertaling, Tafeleend, Kuifeend, Dodaars, Fuut, Waterhoen, Meerkoet, Scholekster, Kievit, Wulp, Grutto, Watersnip, Tureluur en Veldleeuwerik, Roerdomp, Bruine Kiekendief, Waterral, Koekoek, Rietzanger, Kleine Karekiet, Snor, Sprinkhaanzanger en Rietgors. Aannemelijk is dat dit, vnl. bij watervogels, te maken heeft met uitval door de vogelgriep. Daarnaast is de achteruitgang van representanten van deze soortgroepen waarschijnlijk te relateren aan habitatverlies: Enerzijds vanwege (aangetoond) negatief effect op riet- en oevervegetatie door Grauwe Ganzen (Bakker 2010, Vulink *et al.* 2010). Anderzijds als gevolg van meer verbossing en verruiging.

Wat betreft de toekomstige kansen voor diverse broedvogels in It Easterskar is het afwachten hoe het merendeels op spontane ontwikkeling gebaseerde beheer verder uit gaat pakken. De aantrekkelijkheid van moerasgebied zal sterk afhangen van de mate waarin zowel jong als oud riet en zeggen en verlandingsvegetaties tot ontwikkeling kunnen komen. Dit wordt medebepaald door de waterkwaliteit. De nieuwe verbindingzone met de Tsjonger kan hier mogelijk een stimulans aan geven, vooral in de natste delen in en rond het helofytenfilter en nieuwe petgaten. In oeverzomen van de waterbuffers zijn de potenties voor de vorming van veel riet- en moerasvegetaties waarschijnlijk beperkt(er). Sinds de aanleg van de waterbuffers, op vroegere landbouwgrond, is hier de groei van brede rietkragen niet echt op gang gekomen. Vermoedelijk hangt dit o.a. samen met de waterkwaliteit, in combinatie met vraatschade door Grauwe Ganzen, die het meest lijkt plaats te vinden bij groot open water aan de westkant. Daarnaast is het van belang dat bij het maaien van rietland genoeg (20%) overjarig riet (tot 10 jaar oud) blijft staan als duurzame foerageer- en nestgelegenheid (Van der Winden *et al.* 2003). Voor bos-, struik- en ruigtevogels zal er bij ongewijzigd beheer waarschijnlijk weinig veranderen. Te verwachten valt dat deze soorten (eerst) verder zullen toenemen als verbossing en verruiging op dezelfde wijze doorgaan. Na verloop van tijd zal het echter ook weer leiden tot biotoopverlies voor soorten, die meer gebonden zijn aan open bosranden en/of aan grotere oppervlakten open riet- of grasland.

6. Literatuur

- Bakker, E.S., 2010. Effect van zomerbegrazing door Grauwe Ganzen op de uitbreiding van waterriet. De Levende Natuur 111, pp. 57-99.
- van Beek J.G., van Rosmalen R.F., van Tooren B.F & van der Molen P.C. (red.). 2014. Werkwijze Natuurmonitoring en –Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS (en 2 bijlagedocumenten). BIJ12, Utrecht.
- Bijkerk W. & Altenburg W. 2005. Beheervisie Easternskar 2005-2029. A7W-rapport 478. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Boele A., Vergeer J.W. van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Jager. K. Broedvogels van It Easternskar. SOVON-inventarisatierapport 2001/14. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Jager K. & Kleefstra R. 2014. Broedvogels van It Easternskar in 2013. Sovon-rapport 2014/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Jager K., Postma J. & Scholten S. 2018. Broedvogels in natuurreservaten van It Fryske Gea in 2018. Sovon-rapport 2018/73. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Jager K. 2023. Broedvogels in de Lindevallei in 2023. Sovon-rapport 2023/18. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Koopmans M. & van der Heide Y. 2008. Broedvogels van It Easternskar in 2007. A&W-rapport 1039. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskarteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vulink, J.Th.M. Tosserams, J. Daling en H. van Manen, 2010. Begrazing door Grauwe Ganzen is een bepalende factor voor ontwikkeling van oevervegetatie in Nederlandse wetlands. De Levende Natuur, 111 (1) pp. 52-56.
- van der Winden J., van der Hut R.M.G., van Horssen P.w. & Anema L.S.A. 2003. Huidige omvang rietooft in Nederlandse moerassen en verbetering van rietbeheer voor moerasvogels. Rapport nr. 03-042. Bureau Waardenburg, Culemborg.

Uitzicht vanaf de noordkant op de westelijke water-buffer, met op de achtergrond de strook elzenbos waarin de aalscholverkolonie zit (2 juni 2024, Klaas Jager).

Bijlage 1. Verspreidingskaarten

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

